

Excursie Ameland, verslag

Verhelderend en nuttig

Zaterdag 11 maart vond de aftrap plaats van een proces dat eind 2017 uitmondt in een toekomstvisie voor de Boschplaat. Als eerste, van in totaal vier verkennende bijeenkomsten dit voorjaar, bezocht een groep van een kleine 40 eilanders Ameland. Ze werden ontvangen en rondgeleid door beheerders Staatsbosbeheer en It Fryske Gea. Insteek van de trip was: hoe gaan beide natuurorganisaties, en ook Rijkswaterstaat, daar om met het beheer van zowel de zeereep als de natuurgebieden het Oerd en De Hon die min of meer vergelijkbaar zijn met de Boschplaat.

Dagvoorzitter Klaas Sietse Spoelstra introduceerde het bezoek aan het buureiland als volgt. “Ook op Ameland is er aan de kustlijn sprake van afslag en aanwas. En ook daar dreigden natuurgebieden aan de oostpunt te verarmen. We zijn benieuwd hoe beide beheerders, als ook Rijkswaterstaat, hier mee omgaan en laten ons vandaag graag informeren en inspireren.”

N2000

Zoals bekend wordt er komend jaar een nieuw beheerplan voor de Boschplaat opgesteld. Daar op vooruitlopend gaf de provincie Fryslân Staatsbosbeheer de opdracht dit jaar, in samenspraak met bewoners, een toekomstvisie op te stellen. Met als vraag: wat gaat er goed en niet goed met de natuur op de Boschplaat en wat is de gewenste toekomstsituatie?

Prangende vragen. Ook voor de bezoekers aan Ameland, waaronder vertegenwoordigers van De Buren, Platform Duurzaam Terschelling, LTO, S.O.S. Terschelling, Staatsbosbeheer, Rijkswaterstaat, het Terschellinger gemeentebestuur én een aantal inwoners die via Echt Terschelling present waren.

Zeegat

De excursie startte met een toelichting van Rijkswaterstaat over de onvoorspelbaarheid van de dynamiek in het zeegat tussen Terschelling en Ameland (Boschgat en Borndiep, red.) die voor zowel afkalving als aangroei van beide eilanden zorgt. De huidige afkalving is eindig, volgens Rijkswaterstaat, maar hoe lang de afslag doorgaat is niet te voorspellen. “De afgelopen eeuw laat zien dat zowel de Boschplaat als de West-Ameland om de zoveel decennia aangroeit en afkalft. Normaal gesproken zou die omslag binnen enkele jaren moeten plaatsvinden.”

De afkalving wordt mede veroorzaakt door het ontstaan van een sterkere stroming in twee geulen die waarschijnlijk op termijn weer overgaan in één, brede geul. Maar ook de natuurlijk dynamiek van het Wad, het klimaat, de zeespiegelstijging en het geleidelijk verplaatsen van de natuurlijke zandstromen langs de kust – van west naar oost – spelen een rol. Al met al is het proces moeilijk voorspelbaar en onderdeel van de dynamiek waar de eilanden sinds mensenheugenis mee kampen. En waardoor ze doorlopend van vorm, omvang en ligging veranderen.

Moerasgebied

Dat de natuur haar gang gaat werd ook duidelijk tijdens het bezoek aan de noordwestkant van het eiland. Ook hier rukt de zee, ondanks tweejaarlijkse zandsuppleties op. Achter de in de jaren vijftig, als kustverdediging aangelegde, stuifdijk is het moerasgebied De Lange Duinen ontstaan met een eigen, rijke moerasvogelbevolking.

Dezelfde stuifdijk voorkwam dat er jong zand landinwaarts werd aangevoerd, waardoor de vegetatie verouderde en verschraalde. Recent is er om die reden een bescheiden knip in de stuifdijk gemaakt, waarvan het effect inmiddels zichtbaar is in de vorm van landinwaartse zandverplaatsingen en een lichte ophoging van het achterland, zo liet gepensioneerd RWS-medewerker en Amelander Tonnie

Overdiep het gezelschap staand op de duinen, zien. “De soortenrijkdom, qua planten, insecten en vogels, is door de beperkte doorgang in korte tijd enorm toegenomen.” Hij vertelde ook de basiskustlijn ter plekke in stand wordt gehouden met tweejaarlijkse zandsuppleties die Rijkswaterstaat uitvoert. “Zonder die aanwas zou de kustlijn zo’n 50 meter landinwaarts opschuiven.”

Zandhaak en buitendijkse natuur

Die suppleties bleken iets verderop langs de Noordzeekust, ter hoogte van Ballum, niet nodig te zijn. Natuurlijke zandstromen, in de vorm van de aanlanding van een enorme zandbank, deden hier de afgelopen decennia hun werk. Met als resultaat de vorming van een zandhaak in zee die zich kilometerslang uitstrekt en langzaam in oostelijke richting verplaatst. In de oksel van de haak is een omvangrijk buitendijkse gebied ontstaan van afwisselend zandbanken, waterpartijen, zoutwaterminnende begroeiing als ook een ‘landschap’ van minuscule duintjes die gestaag tot wasdom komen.

“Het brede zandstrand van Ballum is vanaf 1985 opgeslokt. Dat riep aanvankelijk veel weerstand op, maar inmiddels vindt men het mooi en komen hier juist badgasten die van de natuur willen genieten en daar best een behoorlijke wandeling naar de kustlijn voor over hebben”, aldus Overdiep. De deelnemers genoten nog even van het fraaie uitzicht vanaf een duintop die gemarkeerd werd met een strandpaal uit 1880. “Toen kwam de zee nog tot hier, over dynamiek gesproken.”

Einde klapstoelbeheer

Na de lunch in Nes toog het gezelschap richting Oost-Ameland. Directeur Henk de Vries van It Fryske Gea was hier de gastheer. De Fries natuurorganisatie beheert hier sinds 1938, en vanaf paal 17 tot 23, de natuurgebieden het Oerd en De Hôn (Natura2000 gebieden). Samen goed voor zo’n 1000 hectare aan duinvalleien en kwelders. De Zeereep, het ondiepe zeewater en de slik- en zandplaten beheert Rijkswaterstaat sinds 2005.

De Vries nam het gezelschap vanaf het strand mee naar een duintop, ter hoogte van paal 23, die fraai uitzicht bood op een gevarieerde omgeving. Tot 2006 voerde IFG in het duingebied tussen paal 19 en 22, onderhoud uit dat De Vries omschrijft als ‘klapstoelbeheer’. “Wat zoveel wil zeggen als wind en water hun gang laten gaan en hoofdzakelijk monitoren, schade bestrijden en toezicht houden op recreatief (mede)gebruik.”

Orchideeën

Dit niets doen had tot gevolg dat de duinvalleien achter de aangelegde en steeds hoger wordende stuifduin, ontkalkten, verouderden en verruigden. “Om die veruiging te keren en de biodiversiteit te vergroten, besloten we een kleine vijftien jaar geleden in te grijpen. Wat zoveel wil zeggen dat we in 2005 en 2006 zo’n veertig hectare verruigde duinvallei hebben opgeschoond. Zeg maar verarmd door te plaggen en ontbossen.”

Het project duinherstel Ameland kreeg eind 2011 een vervolg door twintig kleine kerven en één grote inkeping in de buitenste duinenrij aan te brengen waardoor sindsdien kalkrijk, jong zand wordt aangevoerd. “Door deze en eerder genoemde maatregelen, en ook een paar washovers met zout zeewater, zagen we binnen enkele jaren de diversiteit toenemen. Een jongeduin-vegetatie ontloek met kenmerkende soorten als walstro, muurpeper en diverse korstmossen. Ook kwamen rode lijst-soorten terug”, aldus de enthousiaste De Vries.

-----
kader: Beheervisie Oost-Ameland

Sinds de start van het (meer) actieve beheer is er op het Oerd een grotere soortenrijkdom en fraaier, cq. afwisselender natuurgebied ontstaan. De beheervisie Oost-Ameland, die It Fryske Gea in 2013 voor 25 jaar ontwikkelde, gaat er niet voor niets van uit dat de natuur zo nu en dan een handje moet

worden geholpen.

Onbelemmerd vrij spel

Vervolgens wijst hij, vanaf dezelfde duintop, richting het oosten waar het door de natuur gevormde en vervormde De Hôn ligt. In het natuur- en kweldergebied hebben wind en water vrij spel. Door het ontbreken van een stuifduin, en geregelde zandsuppleties, is hier een stuiflandschap van nieuwe jonge duintjes ontstaan, met daartussen vochtige plekken, waar onder meer wilde orchideeën en parnassia groeien.

De Vries leidt het gezelschap tot slot, vanaf de duintop, een stukje door een natuurlijk ontsane geul waardoor het zeewater, bij extreme weersomstandigheden, de kwelder bereikt. Hoe incidenteel en bescheiden dit ook gebeurt, dergelijke wash-overs hebben een positieve invloed op de kweldervegetatie, vertelt De Vries. “Je ziet dat nu minder goed, maar in het voorjaar bloeit hier een grote diversiteit aan planten en kruiden. Ook signaleren we weer kiekendieven en lepelaars op de kwelder. Dat was tot voorkort niet het geval.”

Als afsluiting van de trip naar Ameland, werd nog een bezoek gebracht aan de oostpunt van het Waddeneiland. Aanlandend zand en slib zorgen hier voor een enorm uitgestrekt kaal gebied met strandvlaktes en zandplaten in het zeegat. Ze zorgen er voor Ameland geleidelijk richting het Oosten opschuift. Zoals de mannen van Rijkswaterstaat bij de start van de trip al vertelden: de natuur laat zich niet sturen en de Waddeneilanden zullen door de eeuwen heen hun dynamiek blijven behouden.

Nuttig

Met het bezoek aan Ameland is de aftrap van expeditie Boschplaat een feit. De deelnemers spraken van een mooie en interessante dag. Het was verhelderend en nuttig om eens te kijken hoe de burens met een soortgelijke situatie als op Terschelling speelt omgaan. Ervaringen en meningen werden gedeeld. Aantekeningen gemaakt, vragen gesteld en opmerkingen geplaatst. Dit alles in een ontspannen en gemoedelijke sfeer die werd besloten met een dankwoord op de veerdam van burgemeester Bert Wassink van Terschelling. “Het was een mooie, goed verzorgde dag. En nuttig. Ik vond het interessant om eens te kijken hoe het buureiland met vergelijkbare natuurvraagstukken omgaat. Volgens mij doen ze dat goed. Zelfs zo goed dat ik Kees Spanjer hoorde zeggen dat het op het Oerd mooier is als op Terschelling. Tsja. “

Op naar de volgende bijeenkomsten op 21 maart en 3 april, wanneer inwoners van Terschelling rondgeleid worden op en bijgepraat worden over hun Boschplaat. De gezamenlijke expeditie wordt 30 en 31 mei afgesloten met een symposium en workshops. Ook op Terschelling.